

Cuốn “Hội ký của một thơ ng hèn” của Tô Hôi do Tiếng Quê Hào ng Virginia phát hành, ra mắt được giới hời ngoi vào tháng 5/2009, nay đã tái bản nhieu lần mà vẫn không còn tìm thấy ở các nhà sách lớn. Điệu này chúng tôi cuốn hội ký này đã được giới đón nhận một cách nồng hời.

Tô Hôi là một là văn chuyên nghiệp, đã trình bày câu chuyện một cách khoa học và biết lạa chọn nhng sự kiện được đáo có thể thu hút được giới nói lên bản chất thật của chế độ và thân phận của mình, nên ông đã thành công. Tuy nhiên, vì đang sống dưới sự kìm kẹp của chế độ, nên khi viết ông cũng phải “lách” để tránh bị phiến hà.

Bây giờ Tô Hôi đang sống với nhng ngày cuối cùng của cuộc đời, nên dù có chuyện gì xảy ra cho ông đi nữa cũng không có gì đáng tiếc, nên ông mới dám viết như vậy. Chúng tôi biết chế độ còn rất nhieu sự kiện, nhieu điệu “cơm k” mà ông biết, nhng ông chưa thể viết ra. Phải đợi hoàn cảnh và thời gian cho phép mới có thể viết được. Đó là cái khó chung của ngi viết cơm bút, không phải chế độ với nhng ngi viết cơm bút trong nước, mà chế độ nhng ngi viết cơm bút hời ngoi. Nhà văn và nhà báo không thể do nói lên sự thật khi “công an công sự” hay “công an chế độ” luôn tìm cách bắt phải đi đúng “lề đường bên phải”!

NHNG LÝ DO TÔI SAO

Có ngi đã hỏi chúng tôi: Sách lịch sử, hội ký, truyện, phim nh... của các tác gi VNCH hời ngoi nói về chiến tranh Việt Nam và chế độ CSVN khá nhieu, tại sao các nhà xuất bản M hay Pháp không chọn để dịch ra ngoi ng, mà chỉ chọn tác phẩm của các tác gi trong nước, chế độ hời nh :

Đường Thu Hào ng có 6 tác phẩm (truyện) được dịch ra tiếng Anh, tiếng Pháp và tiếng Đức. Đức biết, cuốn “Chốn Vng” của bà đã được đưa lên truyện hình Pháp TF1. Đây có lẽ là cuốn tiểu thuyết xuất sắc nhất của bà, nằm trong danh sách được gi i Femina và đã nhận Gi i Thào ng Lớn Đức Gi i Tốp Chí Elle (Grand prix des lectrices de Elle) năm 2007.

Nguyễn Chí Thiến có hai tác phẩm: “Hoa Lo, Ha Noi Hilton Stories”, được Yale University xuất bản lần đầu tiên năm 1984, và “Flowers From Hell” (Hoa Đóa Ngc), được gi i Rotterdam International Poetry năm 1985.

Câu trả lời có lẽ không có gì khó khăn: Có hai lý do chính:

(1) Các sự gia, các nhà nghiên cứu, các nhà báo, các được giới Tây phương cũng như gi i trả Việt Nam hời ngoi ở thời ng chế tìm được nhng sự kiện hời chế a hời biết đến chế không thích được nhng câu chuyện mà gần như ai cũng biết hay được viết theo cơm tính, theo “đường hời ng chế độ”, chế được nhai đi nhai lại.

(2) Khi được sách hay xem phim, ngi được hay xem thời ng chế mua biết chuyện gì đã thực sự xảy ra, chế không mua được hay nghe nhng lời chế i bời, lên án hay nói về cái tôi.

Điệu đáng tiếc là nhieu tác gi Việt Nam hời ngoi, khi viết lịch sử, hội ký, bình luận, làm phim... thay vì trình bày nhng sự kiện đã xảy ra một cách khách quan, lời thời ng chế trình bày theo cơm tính, theo “lề đường bên phải”, rồi dùng nhng lời chế i bời, lên án để thay thế các sự kiện đã thực sự xảy ra... làm cho tác phẩm trở nên nghèo nàn và không phải ánh đúng sự thật. Có nhng cuốn sách, cuốn hội ký, cuốn phim hay bài bình luận... trong đó nhng lời chế i bời hay lên án đã chiếm đến 3/4! Sách, bản tin và bài bình luận nhieu khi đã trở thành nhng truyện đến hay tuyên ngôn tuyên cáo. Đó là một tập quán khó để được, một phần vì kiện thực và khả năng có gi i hời của ngi viết, nhng phần lớn là vì sự thích và “áp lực chế độ” đang bao vây chung quanh nên ngi viết phải chấp y theo.

Lời viết và trình bày như trên là lời tuyên truyện kém hiu năng, đã được x được ng trong suốt 34

năm nh ng không làm lay chuy n đ c đ i ph ng. Các nhà nghiên c u, các giáo s đ i h c và các ký gi Tây ph ng th ng coi đó là nh ng tài li u t c ng ch không ph i tài li u l ch s , nên không dùng vì cho r ng thi u khách quan.

N c Cambodia nh bé và l c h u h n Vi t Nam nhi u. C ng đ ng Cambodia M ch có kho ng 150.000 ng i, hi n s ng r i rác trong vùng Long Beach, Los Angeles hay Stockton California, Lowell Massachusetts và m t s thành ph khác. Nh ng ng i Cambodia đã có m t tác ph m n i ti ng nói lên t i ác c a Khmer Đ , đó là tác ph m “The Killing Fields” c a ký gi Dith Pran. Tác ph m này đã đ c đóng thành phim năm 1984 cùng tên, gây đ c ti ng vang l n trên th gi i. Cu n phim đã đ c 3 gi i th ng Academy Awards.

Sau này, ng i Cambodia có thêm cu n h i ký mang tên “When Broken Glass Floats - Growing Up Under The Khmer Rouge” (Khi m nh chai v – l n lên d i Khmer Đ) c a Chanrithy Him do Norton and Company xu t b n, cũng đã làm th gi i bằng hoàng, vì tác gi đã đ a thêm nhi u b ng ch ng c th v t i ác Khmer Đ .

Kh i Quân S thu c B T ng Tham M u Quân L c VNCH có biên so n cu n “T ng Công Kích – T ng Kh i Nghĩa c a Vi t C ng M u Thân 1968”, kh l n, dày 400 trang, vi t và trình bày r t công phu, trong đó đã t ng thu t đ y đ c các tr n đánh đ x y ra trong năm M u Thân v i nh ng hình nh c th , nh ng nó không gây đ c ti ng vang, vì đã đ c vi t theo đ nh h ng “ta th ng đ ch thua” và không ph n ánh đ c nh ng th m c nh mà C ng S n gây ra t i nhi u n i, nh t là Hu , trong bi n c T t M u Thân.

Nh v y, l i vi t c a ng i Cambodia có hi u qu h n và rõ ràng đã v t lên trên ng i Vi t ch ng c ng.

B BIÊN THÀNH “TH NG HÈN”

1.- Làm th ng hèn c a n c M

Trong m t bu i thuy t trình t i Câu L c B Báo Chí New York. ký gi John Swinton, c u ch nhi m c a t báo n i ti ng nh t M , đó là t New York Times, đã nói:

“Không ph i m t trong các quý v dám vi t nh ng ý ki n trung th c c a mình, và n u quý v có vi t, quý v ph i bi t tr c r ng nó s không bao gi đ c in ra. Hàng tu n, tôi đã đ c tr ti n đ b đi ý ki n trung th c c a tôi ra kh i t báo mà tôi có quan h .”

(There is not one of you who dares to write your honest opinions, and if you did, you know beforehand that it would never appear in print. I am paid weekly for keeping my honest opinion out of the paper I am connected with).

n c M này, cũng có nh ng đ i u “c m k” mà các th l c t b n đ ng đảng sau h u tr ng không mu n nh ng c quan truy n thông l n nói lên vì ph ng h i đ n quy n l i c a h . Có r t nhi u c quan tuyên truy n l n M là công c c a h , đ c l p ra đ ph c v quy n l i c a h . C nhìn l i nh ng chi n đ ch mà báo chí M đã làm khi t p đoàn t b n M mu n đ a quân vào Vi t Nam và rút quân ra kh i Vi t Nam, chúng ta s th y rõ đ i u đó. Trong cu c chi n tranh Iraq, hành đ ng này đã đ c l p i. Hôm 16/7, Paul Krugman, bình lu n gia c a t New York Times, đã vi t trong m c Di n Đ n Thông Tin Qu c T r ng đã có m t k ho ch c tình làm sai l ch các thông tin tình báo nh m ph c v cho chi n tranh Iraq. Trong nh ng tr ng h p này, nhi u ký gi , bình lu n gia và c quan truy n thông c a M đã b bi n thành nh ng “th ng hèn”.

2.- Làm th ng hèn i trong n c

Vi t Nam, thân ph n c a các nhà văn, nhà báo và ngh sĩ bi th m h n, vì m ng s ng và cu c s ng c a h cũng nh gia đình b g n li n v i “s m ng” đã đ c Đ ng và Nhà n c giao phó. Làm khác đi là đ i tàn. M , nh ng bình gia và ký gi n i ti ng đ c tr ti n đ đ ng nói ra nh ng ý ki n trung th c c a mình, còn Vi t Nam có ý ki n khác là không còn đ ng s ng.

Trong năm c hiên nay, Đảng CSVN có Ban T T - Văn Hoá Trung ương Đảng lãnh đ o cách vi t lách và trình diên c a nh ng ng i làm văn hoá và văn ngh . Tr ng Ban là m t y Viên B Chính Tr , tr c đây là Nguy n Khoa Đi m, nay là Tô Huy R a. Nh ng ng i n m quy n l c th t s là Nguy n H ng Vinh, Phó Tr ng Ban, y Viên Trung ương Đảng. Đây là ng i n m quy n sinh sát h th ng truy n thông trong n c, quy t đ nh ai vào ch c v nào và c t ch c ai.

V i cu n “H i ký c a m t th ng hèn”, Tô H i đã cho chúng ta bi t khá t mĩ cu c s ng t i nh c c a m t k làm văn hoá và văn ngh trong ch đ c ng s n. Nh ng s c g ng vùng d y c a nhi u ng i đã tr thành tuy t v ng, nên h u h t đanh ch p nh n thân ph n c a nh ng k làm b i bút, làm công c cho ch đ đ đ c s ng qua ngày, và đ n cu i đ i m i dám b c l m t vài tâm t c a mình, nh tr ng h p c a Tô H i và Ch Lan Viên.

Ch Lan Viên tên th t Phan Ng c Hoan, sinh ngày 20.10.1920, quê Cam L , Qu ng Tr . Sau 1954, ông n m trong Ban Lãnh Đ o H i Nhà Văn Vi t Nam, là đ i bi u Qu c H i. Khi làm b i bút, ông cũng đã làm nhi u bài th ca t ng đ ng l i c a đ ng và H Chí Minh, ch ng h n nh :

Lu n c ng c a Lênin theo Ng i v quê Vi t

Biên gi i còn xa. Nh ng Bác th y đã đ n r i

Kìa! Bóng Bác đang hôn lên hôn đ t

L ng nghe trong màu h ng, hình đ t n c phôi thai.

Nh ng trong nh ng ngày cu i đ i, sau khi ch ng ki n nh ng th c t ph phàng, ông đã làm nh ng câu th r t đau xót:

Chung quanh b n tham ô

Xây bi t th l n, nh

Còn lên l p cho th :

“C n ch u đ ng gian kh ” (!)

Sáng, ta vi t ngoài sân

Nh cây cho bóng mát

Tr a, ăn c m d i th m

Môi h i có gió qu t

D u v y v n khoái trí

Đ c nhi u ng i c c h n

Khen: “Anh mà còn th ,

Vi c quái gì em bu n”. Nh ng câu th nh th đã nói lên thân ph n th t s c a nh ng “th ng hèn” trong n c.

Ch Lan Viên đã qua đ i t i Tân Bình, Sài Gòn, ngày 19.6.1989 khi các ch đ c ng s n Đông Âu và Liên Xô đang trên đà s p đ .

3.- Làm th ng hèn trong c ng đ ng ng i Vi t h i ngo i

h i ngo i, không có Ban T T - Văn Hoá Trung ương đ đi u khi n các c quan truy n thông và các ký gi , nh ng m t s ng i đã t coi h nh là nh ng “công an ch ng c ng”, có nhi m v thi hành công tác c a ban này. H không có súng, không có dùi cui, không có l u đ n cay, không có quy n b t b ai... nh ng h có m t kho “nón c i” g n nh vô t n, h có cái đi n tho i, có truy n đ n, có email đ ph bi n l nh c m và nón c i trên các di n đàn Internet, có đài phát thanh Võ C Long mu n nói gì và nói bao lâu cũng đ c, h đ a l c l ng này l c l ng kia s đ n bi u tình m i khi báo chí hay ký gi không đi đúng “đ đ ng bên ph i” mà h

đã táy vách ra. Nháng áp này đã đáy mát sá cá quan truyán thông và đoàn thá đáu tranh chính trá đi vào ngá cát:

a) Háu quá đái vái các cá quan truyán thông: Mái bài viát hay bình luán vá Viát Nam đá cá viát hay đác trên các cá quan truyán thông cáa ngá i Viát hái ngoái đáu phái đi đúng “lá đáng bên phái”. Nói khác đi là bá lên án “tay sai cáng sán”.

Ngoài ra, mái lán có bián cá gá xáy ra, ít ai cháu nghián cáu ván đá đá biát rõ đầu là sá thát. Đa sá chá nhìn vào hián táng rái đánh, nên tháng đánh vào há cáu, hay đánh chá đá biáu đáng khí thá, không cán kát quá.

Kinh nghiám cáa 34 năm đáu tranh cho tháy lái tuyên truyán và “tác chián” nói trên không có hiáu quá: (1) Đác giá nhiáu khi chá nhìn cái đá hay đác vài hàng đáu là biát tác giá muán nói gì nên không đác náa. (2) Đách và đáng minh cũng cháng quan tâm gì đán ngá i Viát cháng Cáng đang nói gì. Chá có các chính kháa cán phiáu là quan tâm, vuát đuôi đá kiám phiáu.

Muán “tác chián” có hiáu quá, phái có tái thiáu hai đáu kián: Đáu kián thá nhát là phái đánh trúng “huyát”. Đáu kián thá hai là tiáng nói phái đá cá nhà cám quyán trong nác quan tâm nhá tiáng nói cáa đài BBC hay RFA. Minh lán giáng mà đái pháng không đác hay không nghe thì cũng cháng ích lái gì.

Chúng tôi nhá lái vào tháng 6 váa qua, khi cá quan an ninh CSVN đáa ra nhiáu báng cá cháng minh Luát sá Lê Quang Đánh đã có nháng hành vi cháng lái chính quyán nên đã bá bát, trong đó có hai hành vi bá coi là náng nhát, đó là đán Thái Lan háp vái Đáng Viát Tân và nhóm Nguyán Sĩ Bình đá tá chác lát đá chính phá. Chúng tôi đã má cuác đáu tra và khám phá ra là hai cuác háp này đáu giá táo do Công An và Các Tỉnh Báo Hái Ngoái đáng lên đá gài bát Lê Công Đánh. Đáng Viát Tân lên tiáng xác nhán há không há tá chác mát cuác “huán luyán” nào nhá thá.

Sau khi bài “Thá đán chính trá” cáa chúng tôi đáa ra ánh sáng nháng sá báp bám này và đá cá gái vá trong nác, nhà cám quyán đã cho rút xuáng khái các websites cáa há tát cá nháng bài viát vá Lê Công Đánh, chá giá lái bài Lê Công Đánh nhán tái mà thôi!

b) Háu quá đái vái các cá quan đáu tranh: Hián nay, á hái ngoái có rát nhiáu đoàn thá đáu tranh, nháng háu hát chá là tá chác khung. Chá còn hai đoàn thá cá tá chác và có khá năng hoát đáng, đó là Đáng Viát Tân và Táp Háp Dân Chá Đa Nguyên cáa nhóm Nguyán Gia Kiáng. Nháng “Táp đoàn công an cháng cáng” đang tìm cách vô hiáu hóa hoát đáng cáa hai tá chác này: Đáng Viát Tân làm gì cũng bá tá cáo là tay sai Cáng Sán, còn Táp Háp Dân Chá Đa Nguyên bá cho là có chá tráng “hoà háp hòa giái vái Cáng Sán”. Vì thá, hai tá chác này đang gáp khó khăn khi má ráng hoát đáng. Giái thích gì cũng vô ích.

Khi ông Nguyán Gia Kiáng và mát sá anh em trong Táp Háp Dân Chá Đa Nguyên đán Washington tá chác mát cuác háp đá nói vá đáng lái cáa táp thá. Có ngá i đã chát ván tái sao không chào cá. Ông Nguyán Gia Kiáng giái thích đái khái ráng ông rát tôn tráng biáu táng cá vàng ba sác đá cáa ngá i Viát tá nán, tuy nhiên táp thá cáa ông quy tá nhiáu thành phán cháa há làm viác hay chián đáu đá i lá cá vàng ba sác đá hay công nhán lá cá đó, nháng há muán đáng chung vái chúng ta đá háp lác trong viác giái thá chá đá cáng sán á trong nác, Vì thá, không thá bát há phái chào cá VNCH. Mát sá ngá i bá phòng háp đi ra đá phán đái, sau đó viát nhiáu bài lên án.

Rõ ràng là có mát sá ngá i có chá tráng bát buác mái ngá i phái công nhán biáu táng cá vàng ba sác đá mái đá cá phép cháng cáng. Chá tráng các đoan này đã gây trángái rát lán cho viác kát háp trong ngoài đá đáu tranh và thu hút các sinh viên Viát Nam du hác muán đáu tranh đán vái chúng ta. Trong khi đó, Các Tỉnh Báo Hái Ngoái cáa CSVN đã cho thành láp mát sá tá chác tranh đáu giá rái đá các thành phán này vào và bát. Tráng háp Lê Công Đánh và

Nguyễn Ti n Trung là nh ng thí d đi n hình.

Ngày nay, s kh ng b các c quan truy n thông và ký gi c a “T p đoàn công an ch ng c ng” g n nh không còn hi u qu n a. B ng ch ng c th là cu c bi u tình tr c báo Ng i Vi t kéo dài c năm d i nh u hình th c khác nhau, nh ng ch ng đem l i k t qu gi. Nh ng nh u c quan truy n thông và ký gi v n còn “S”, t p t c đi theo đ ng cũ.

T NÓI LÊN CÁI HÈN C A MÌNH

Nh chúng tôi đã nói t đ u, cu n “H i ký c a m t th ng hèn” c a Tô H i đã nói lên đ c thân ph n c a các nhà văn và nhà báo trong n c và m t s t i ác c a ch đ ch a đ c đ a ra đ y đ tr c ánh sáng. Hôm nay, chúng tôi xin m i đ c m t đo n trong ch ng nói v “CU C Đ I T I NH C C A NH NG TÊN B I BÚT” trong cu n h i ký nói trên. Tô H i vi t:

“M t ngày kia, “cu c cách m ng long tr i l đ t” có tên C i Cách Ru ng Đ t n ra! Nó đ c mang t bên Tàu sang, n súng vào toàn dân Vi t Nam, t o m t v t nh trong l ch s dân t c, thay đ i toàn b nh n th c, tình c m c a tôi v cái đ ng mà tôi đã ch ng may r i vào đó.

“Ch m t th i gian ng n, hàng lo t cán b ch ch t t tham m u tr ng đ n t nh đ i tr ng, th m chí c t l nh tr ng đ u ph i nh n “t i” tr c các đoàn y, đ i y c i cách ru ng đ t. Hàng lo t chi b đ ng Lao Đ ng đ u bi n thành Qu c Dân Đ ng (?!), th m chí thành t ch c ph n đ ng? Không ít ng i b đánh gãy chân, què tay và v t xác trôi sông ho c t t. Lý l ch đ c mang ra phê phán. Có ng i vì mu n thoát ch t đành g i b mình là “th ng Vi t gian” ch vì th i Tây, b đã làm công ch c cho Pháp.

“ ngoài dân chúng thì sao? M t c nh t ng ghê r n bao trùm kh p làng xóm n i chúng tôi đóng quân. Ng i ta b t “k thù giai c p” — 99% là b vu oan — qu c ti ng đ ng h , hai tay trói gi t cánh khu u đ các ông bà nông dân x a xói vào m t k t i. Đi u ng c đ i là ai có nh u công nuôi cán b , đóng góp t n b c, thóc g o cho b đ i đ u b gán cho t i... “mua chu c cán b ”! Con ph i đ u cha, v ph i đ u ch ng, th m chí quan h riêng t trong gia đình, v c , v l , nà ng h u, con , cũng thành tr ng t i mà k b x b đem b n ngay trong đêm... “Nh ng gì tôi ch ng ki n trong “cu c cách m ng long tr i l đ t này” có vi t hàng nghìn trang cũng không th h t. Đó là m t cu c cách m ng vô lý, vô luân, vô đ o đ c, tàn b o nh t đ c các đoàn chuyên gia gi t ng i, di t ch ng Mao-ít đ a sang Vi t Nam đ hu di t dân t c ta. Cũng c n ph i nói thêm s dĩ nh ng ng i làm văn ngh ít b ch t — theo nghĩa đen — trong đ t c i cách ru ng đ t này là nh hai l sau:

— 1/ H u h t chúng tôi đ u không thu c c s nông thôn nào. Ng i thì sinh ho t c các t ch c phi nông nghi p, ng i thì c ch c tuyên hu n văn hóa c p t nh, c p khu ho c trung ng. M t s sinh ho t không thu c Nhà N c thì làm ngh t do nh d y h c, d y nh c, th m chí bán ph , m c a hàng ăn... nên có mu n “đôn” lên đ a ch c ng hào, k thù giai c p cũng khó. Tuy v y, m t s do gia đình đ a ph ng b quy là đ a ch cũng b đ n đ v đ t kh b m , ông bà mình. M t s k “siêu hèn” đã ph i k “t i” b m đ thoát ch t. Vài tên sau này thành tay sai đ c l c, và v i tôi, đ n ch t tôi không bao gi mu n nhìn m t. M t s , do đ c đánh giá là “ch a th c s c i t o t t ng” thì v đ n đ n v m t tu t tu n tu t t Đ ng đ n ch c v luôn. M t s khá h n đ c cho xu ng đ n v làm lính cho đ n khi b xác n i chi n tr ng.

— 2/ Lo i th hai, trong đó có tôi, đ c “trên” huy đ ng đi tuyên truy n, c võ cho phong trào đ u tranh qu n chúng trong C i Cách Ru ng Đ t, tr thành cán b c a C i Cách Ru ng Đ t. Th là...thoát! M t cu c v n đ ng sáng tác l n t trung ng t i đ a ph ng đ c t ch c, khuy n khích văn ngh sĩ “l p công dân đ ng”. T t c , đ tránh tai bay v gió, đ t n t i, g n nh ai cũng cúi đ u đ n thân vào con đ ng hèn h : góp s c qu ng cáo cho cu c di t ch ng ghê g m, b n th u nh t trong l ch s.

“Tôi rớt l vì cho t i nay v n còn m t s v n sĩ, h a sĩ, nh c sĩ th ng kê các sáng tác trong th i k di t ch ng này vào thành t u c a đ i mình! Riêng tôi, k ni m 70 tu i, nhân ng i ta đ a tôi lên tivi, tôi đã công khai tuyên b : “Tôi không có nhi u tác ph m th t s là tác ph m! Nhi u l m ch là 20 đ n 25 ch không dám 500, 1000 nh các nh c sĩ khác...” Hành đ ng y còn xa m i sánh đ c v i h a sĩ D ng Bích Liên: Sau khi tuyên b ra đ ng, ông đã đ t h t tác ph m c a mình, r i đóng c a... t t !

“Tr l i v i nh ng ngày đ y máu và n c m t c a cu c “đ u tranh long tr i l đ t” nh ng năm 1953-1954, tôi, m t nh c sĩ đ ng viên, dù th y t n m t các t i ác g m ghi c mà Đ ng c a tôi gây ra, nh ng vì... Hèn, Quá Hèn, S , Quá S nên không còn đ ng nào khác, đành nh n m t lao vào cu c tàn sát...b ng âm nh c!

“Qua hai, ba đ t đi c i cách, qua th c t thâm nh p đ i s ng nông dân, tôi đã th y rõ b m t th t c a cu c c p c a gi t ng i không g m tay đó! V y mà tôi v n c n n ra nhi u bài đ c Đ ng đánh giá là “T t! t t! t t!...”

VINH QUANG NH NG NGH T NGÃ

Ngày 9.4.2009, T ch c Press Emblem Campaign (PEC) có tr s t i Geneva (Th y Sĩ) đã cho công b b n báo cáo, nh n m nh m c đ nguy hi m c a ngh phóng viên t i các “đ i m nóng” trên th gi i. Báo cáo cho bi t ch trong vòng 2 tháng đ u năm 2009 đã có 26 ký gi thi t m ng khi đang th c thi nghi p v , m t con s k l c so v i 16 n n nhân cùng k c a năm 2008, c th là 15 ng i t vong trong tháng 1 và 11 ng i trong tháng 2. Đ a bàn có s phóng viên thi t m ng nhi u nh t là D i Gaza Trung Đông v i 4 n n nhân; con s t ng t cũng đã x y ra t i Pakistan.

K t khi Chi n tranh Iraq b t đ u cho đ n nay đã có trên 200 nhà báo b gi t. Trong su t Th Chi n I ch có 2 ng i, Th Chi n II, 68 ng i; Chi n tranh VN, 77 ng i; và Chi n tranh vùng Balkans, 36 ng i. Thông cáo c a Hi p H i Phóng Viên Không Biên Gi i (RSF) có tr s Paris cho bi t còn ít nh t 807 ký gi b b t gi , trên 1.300 ng i khác b t n công hay đe đ a và 1.000 c quan truy n thông b tr ng ph t trong năm 2005. G n 1/3 dân th gi i s ng trong nh ng n c không có quy n t do báo chí. Tình tr ng đáng lo ng i nh t là t i C n Đông, Á châu và Phi châu. T i Vi t Nam, vào tháng 4/2008, hai nhà báo Nguy n Văn H i (Báo Tu i Tr) và Vi t Chi n (Báo Thanh Niên) b b t vì loan các tin liên quan đ n v PMU18, v.v.

Th c t cho th y ng i làm báo nhi u khi đã đ a t i nh ng thay đ i quan tr ng trong c ng đ ng, trong qu c gia hay trên th gi i, nh ng cũng ph i ch u nhi u tang th ng do ho t đ ng ngh nghi p. Đáng bu n nh t là khi ph i ch p nh n làm nh ng “th ng hèn” đ s ng qua ki p ng i.

(ngày 4.8.2009)